

Høringssvar til forslag til revidert damsikkerhetsforskrift

Høring av forslag til revidert forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg (damsikkerhetsforskriften)

1. Innledning

Vi viser til høring av forslag til revidert forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg (damsikkerhetsforskriften), sendt på høring av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) på vegne av Energidepartementet. Forslaget skal blant annet tydeliggjøre ansvarsforhold, oppdatere krav til klassifisering, beredskap og risikovurderinger samt legge til rette for en mer differensiert regulering av mindre damanlegg. [\[nve.no\]](https://nve.no), [\[norskvann.no\]](https://norskvann.no)

Vi støtter i hovedsak målsettingen om å styrke sikkerheten ved vassdragsanlegg og sikre et tydelig ansvarssystem. Samtidig mener vi at forskriftsforslaget i for liten grad ivaretar situasjoner der et damanlegg har vesentlig samfunnsverdi utover det opprinnelige reguleringsformålet.

Saken om Hamnardammen og reguleringen av Rokosjøen i Løten kommune illustrerer etter vårt syn en utfordring som vil kunne oppstå ved flere eldre damanlegg i Norge. Når opprinnelige industrielle eller vassdragsmessige formål faller bort, samtidig som damanlegget opprettholder betydelige natur-, landskaps- og friluftsverdier, oppstår et forvaltningsmessig tomrom som forskriftsforslaget ikke adresserer tilstrekkelig.

2. Behov for en bredere konsekvenstilnærming

Forskriften er naturlig nok innrettet mot sikkerhet ved dambrudd og svikt i vassdragsanlegg. Formålet er å forebygge skade på mennesker, miljø og eiendom. [\[nve.no\]](https://nve.no), [\[nve.no\]](https://nve.no)

Det framstår imidlertid som en svakhet at forskriften i liten grad omtaler konsekvensene av opphør av regulering eller avvikling av dammer.

I flere saker kan det være slik at:

- risikoen ved å videreføre dammen vurderes som høy,
- kostnadene ved rehabilitering blir betydelige,
- den opprinnelige nytten er redusert,
- samtidig som reguleringen opprettholder betydelige samfunns- og miljøverdier.

I slike tilfeller vil en beslutning om avvikling kunne få store og irreversible konsekvenser for naturmangfold, landskap, kulturmiljø, friluftsliv og lokal verdiskaping.

Vi mener derfor at forskriften bør utvides slik at konsekvensene av opphør av regulering vurderes eksplisitt.

3. Forholdet til naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven §§ 8-12 oppstiller grunnleggende miljørettslige prinsipper som skal legges til grunn ved offentlige beslutninger som berører naturmangfold.

Særlig relevante er:

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

Beslutninger skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologisk tilstand.

Dersom avvikling av en dam kan medføre endringer i hydrologi, våtmarksområder eller artsmangfold, må beslutningen baseres på et dokumentert kunnskapsgrunnlag.

§ 9 Føre-var-prinsippet

Når kunnskapen er usikker, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å unnlate tiltak for å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet.

Dersom konsekvensene av redusert vannstand ikke er tilstrekkelig kjent, tilsier dette at beslutningstaker må utvise særlig varsomhet.

§ 10 Samlet belastning

Økosystemets samlede belastning skal vurderes.

For våtmarksområder som allerede påvirkes av klimaendringer, arealpress og andre inngrep, kan hydrologiske endringer utgjøre en betydelig tilleggsbelastning.

Forskriften bør etter vår vurdering inneholde en uttrykkelig henvisning til naturmangfoldloven §§ 8-12 ved behandling av saker som gjelder nedlegging eller varig endring av damanlegg.

4. Særlig om Vesle Rokosjøen naturreservat

Vesle Rokosjøen naturreservat ble opprettet ved forskrift 18. desember 1981. Formålet med vernet er:

"å bevare et viktig våtmarksområde og å verne om vegetasjonen, det spesielt rike og interessante fuglelivet og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området." [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no), [\[no.wikipedia.org\]](https://no.wikipedia.org)

Reservatet inngår i den nasjonale våtmarksverneplanen og omfatter nær 2 000 dekar med vannområder, myr, sumpmark og skog. Området har dokumenterte verdier knyttet til fugleliv, vegetasjon og våtmarksøkologi. [\[no.wikipedia.org\]](https://no.wikipedia.org), [\[felles.naturbase.no\]](https://felles.naturbase.no)

En betydelig reduksjon av vannstanden i Rokosjøen kan påvirke:

- hydrologisk balanse i våtmarksområdene,
- grunnvannsnivå og vannmetning,
- strandsoner og sumpvegetasjon,
- flytetorver og grunne vannområder,
- hekke- og rasteområder for fuglearter,
- næringsgrunnlag for vannlevende organismer.

Dette er forhold som direkte berører verneformålet.

Etter naturmangfoldloven § 48 kan det ikke gjennomføres tiltak som strider mot verneformålet eller påvirker verneverdiene nevneverdig uten særskilt hjemmel.

Selv om en avvikling av reguleringen skjer utenfor reservatets formelle grenser, kan de hydrologiske virkningene påvirke naturreservatet indirekte.

Etter vårt syn bør forskriften derfor stille krav om at konsekvenser for verneområder etter naturmangfoldloven utredes særskilt før det gis tillatelse til avvikling eller vesentlig endring av reguleringsregimet.

5. Forholdet til vannressursloven

Vannressursloven bygger på at vassdrag skal forvaltes helhetlig og bærekraftig.

Etter vannressursloven § 1 skal loven sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann.

Etter vannressursloven § 5 skal enhver opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdrag.

Etter vannressursloven § 25 skal det ved konsesjonsvurderinger foretas en avveining av fordeler og ulemper for allmenne og private interesser.

Det framstår derfor som naturlig at tilsvarende hensyn også trekkes inn ved vurdering av opphør av regulering.

Vi mener forskriften bør tydeliggjøre at vurderinger etter damsikkerhetsforskriften skal ses i sammenheng med de samfunns- og miljøhensyn som følger av vannressursloven.

6. Friluftsliv, landskap og samfunnsinteresser

Rokosjøen har over tid utviklet seg til et viktig område for:

- rekreasjon,
- camping,
- fritidsbebyggelse,
- fiske,
- båtliv,
- naturbasert reiseliv. [\[rokosjoencamping.no\]](http://rokosjoencamping.no), [\[camping.no\]](http://camping.no), [\[mittloten.no\]](http://mittloten.no)

Dagens bruk er utviklet med utgangspunkt i den regulerte vannstanden.

En omfattende reduksjon av vannspeilet vil kunne medføre:

- redusert tilgjengelighet for friluftsliv,
- tap av landskapskvaliteter,
- redusert attraktivitet for reiseliv og camping,
- negative virkninger for fritidsbebyggelse,
- endringer i biologiske forhold i innsjøen.

Slike virkninger bør etter vårt syn inngå som en del av beslutningsgrunnlaget.

7. Forslag til konkrete forskriftsendringer

Ny § X-X Konsekvensvurdering ved opphør av regulering

Forslag til forskriftstekst:

Før permanent nedlegging av dam eller opphør av regulering godkjennes, skal ansvarlig framlegge en vurdering av konsekvenser for:

- a) naturmangfold,
- b) verneområder,
- c) friluftsliv,
- d) kulturmiljø,
- e) landskap,
- f) samfunnsmessige og økonomiske interesser.

Ny § X-X Verneområder

Forslag til forskriftstekst:

Dersom et vassdragsanlegg direkte eller indirekte påvirker område vernet etter naturmangfoldloven, skal konsekvenser for verneformål og verneverdier dokumenteres særskilt.

Ny § X-X Naturmangfoldlovens prinsipper

Forslag til forskriftstekst:

Ved behandling av saker om nedlegging av damanlegg eller varige endringer i reguleringsregimet skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn og framgå av beslutningsgrunnlaget.

Ny § X-X Samfunnsmessige konsekvenser

Forslag til forskriftstekst:

Før vedtak om nedlegging eller opphør av regulering treffes, skal det foretas en samlet vurdering av konsekvenser for allmenne interesser, herunder naturmangfold, friluftsliv, landskap og lokalsamfunn.

8. Konklusjon

Vi mener forslaget til revidert damsikkerhetsforskrift i større grad bør adressere de utfordringene som oppstår når eldre damanlegg har utviklet betydelige miljømessige og samfunnsmessige funksjoner som går langt utover det opprinnelige reguleringsformålet.

Hamnardammen og Rokosjøen illustrerer at konsekvensene av å avvikle et damanlegg i enkelte tilfeller kan være vel så betydelige som konsekvensene av å videreføre det. Dette

gjelder særlig når reguleringen påvirker viktige våtmarksområder og verneområder som Vesle Rokosjøen naturreservat. [\[no.wikipedia.org\]](https://no.wikipedia.org), [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no), [\[nrk.no\]](https://nrk.no)

Vi anbefaler derfor at forskriften suppleres med bestemmelser som sikrer:

1. konsekvensutredning ved opphør av regulering,
2. særskilt vurdering av verneområder,
3. anvendelse av naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper, og
4. en samlet vurdering av samfunnsmessige konsekvenser før avvikling av damanlegg kan godkjennes.

Et slikt grep vil etter vår vurdering bidra til en mer helhetlig og bærekraftig forvaltning av landets vassdragsanlegg.